

פרק ג

בביאור חלקי הזהירות

הנה הרוצה לפקח על עצמו, שתים הנה ההשקפות הצריכות לו. האחת, שיתבונן מהו הטוב האמתי שיבחר בו האדם והרע האמתי שינוס ממנו, והשנית, על המעשים אשר הוא עושה לראות אם הם מכלל הטוב או מכלל הרע. וזה בשעת מעשה ושלא בשעת מעשה. בשעת מעשה, שלא יעשה שום מעשה מבלי שישקול אותו במאזני זאת הידיעה, ושלא בשעת מעשה, שיעלה לפניו זיכרון כלל מעשיו וישקול אותם כמו כן במאזני המשקל הזה לראות מה יש בם מהרע ההוא ולטהר ממנו. ודבר זה הודיעונו חכמינו זיכרונם לברכה באמרם (ערובין יג, ב): "נוח לו לאדם שלא נברא יותר משנברא ועכשיו שנברא יפשפש במעשיו ואכא דאמרי ימשמש במעשיו". ותראה ששני הלשונות הם שתי אזהרות טובות ומועילות מאד, כי הנה הפשפש במעשים הוא לחקר על כלל המעשים ולהתבונן בו: הנמצא בהם מעשים אשר לא יעשו אשר אינם הולכים על פי מצוות ה' וחוקיו, כי כל אשר ימצא מאלה יבערם מן העולם, אך המשמוש הוא החקירה אפילו במעשים הטובים עצמם, לחקר ולראות היש בעניינם איזה פניה אשר לא טובה או איזה חלק שיצטרך להסירו ולבערו, והרי זה כמשמש בבגד לבחון הטוב וחזק הוא או חלש ובלוי, כן ימשמש במעשיו לבחון תכונתם בתכלית ההבחנה עד שיישאר זך ונקי.

כלל הדבר: יהיה האדם מעין על מעשיו כולם ומפקח על כל דרכיו שלא להניח לעצמו הרגל רע ומדה רעה, כל שכן עברה ופשע. והנני רואה צרך לאדם, שיהיה מדקדק ושוקל דרכיו דבר יום ביומו, כסוחרים הגדולים אשר יפלוסו תמיד כל עסקיהם למען לא יתקלקלו, ויקבע עתים ושעות לזה, שלא יהיה משקלו עראי אלא בקביעות גדול, כי רב התולדה הוא.